

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

DEKABR

ANDIJON, 2024

TA'LIM MUASSASASI RAXBARLARINING O'QUV-TARBIYA JARAYONINI BOSHQARISHDAGI LIDERLIK SIFATLAR (OLIY TA'LIM MISOLIDA)

Nishonova Dilso'z

Xalqaro Nordik Universiteti 2-kurs magistranti

dilsoznishonova1@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari rahbarlarining o'quv-tarbiya jarayonini boshqarishdagi liderlik sifatleri, ularning ahamiyati va rivojlantirish yo'llari tadqiq etilgan. Maqolada zamonaviy ta'lim boshqaruvida liderlik konsepsiyasi, rahbarlarning kasbiy kompetensiyalari va ularning ta'lim sifatiga ta'siri tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: oliy ta'lim, liderlik, boshqaruv, rahbarlik sifatleri, ta'lim sifati, kompetensiya

Аннотация: В данной статье исследуются лидерские качества руководителей высших учебных заведений в управлении учебно-воспитательным процессом, их значение и пути развития. В статье анализируется концепция лидерства в современном управлении образованием, профессиональные компетенции руководителей и их влияние на качество образования.

Ключевые слова: высшее образование, лидерство, менеджмент, лидерские качества, Качество образования, компетентность

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish va sifatini oshirish ko'p jihatdan ta'lim muassasalari rahbarlarining professional mahorati va liderlik qobiliyatlariga bog'liq. Ta'lim muassasasi rahbari nafaqat ma'muriy-xo'jalik ishlarini boshqaruvchi, balki pedagogik jarayonlarni yo'naltiruvchi, jamoa a'zolarini ilhomlantiradigan va innovatsion g'oyalarni amalga oshiradigan yetakchi bo'lishi lozim [1].

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalari rahbarlarining liderlik sifatlarini rivojlantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bu masala O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonuni va 2030-yilgacha bo'lgan davrda oliy ta'limni rivojlantirish konsepsiyasida ham o'z aksini topgan [2].

Asosiy qism. Zamonaviy tadqiqotlarga ko'ra, ta'lim muassasasi rahbarining liderlik sifatleri quyidagi asosiy komponentlarni o'z ichiga oladi:

Strategik fikrlash va vizyon yaratish qobiliyati. Rahbar tashkilotning kelajak rivojlanish yo'nalishlarini aniq tasavvur qilishi va jamoani umumiy maqsad sari yo'naltira olishi kerak [3]. Innovatsion yondashuv va o'zgarishlarga moslashuvchanlik. Ta'lim sohasidagi yangiliklar va zamonaviy tendensiyalarni tushunish, ularni amaliyotga tatbiq etish qobiliyati muhim ahamiyatga ega [4].

Kommunikativ kompetensiya va hamkorlik. Rahbar turli manfaatdor tomonlar - o'qituvchilar, talabalar, ota-onalar, hamkor tashkilotlar bilan samarali muloqot o'rnatishi lozim [5]. Ta'lim muassasasi rahbarining kasbiy kompetensiyalari uning liderlik salohiyatini belgilovchi muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy rahbar quyidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim:

Pedagogik jarayonlarni tashkil etish va monitoring qilish. Semenov [6] ta'kidlaganidek, rahbar ta'lim sifatini nazorat qilish va baholash mexanizmlarini mukammal bilishi kerak.

Moliyaviy-iqtisodiy kompetensiyalar. Ta'lim muassasasining moddiy-texnik bazasini rivojlantirish va moliyaviy resurslarni samarali boshqarish [7].

Xalqaro hamkorlik va integratsiya. Global ta'lim muhitida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun xalqaro aloqalarni rivojlantirish [8].

O'quv-tarbiya jarayonini boshqarish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, rahbardan maxsus bilim va ko'nikmalarni talab etadi. Zamonaviy ta'lim tizimida rahbar quyidagi asosiy vazifalarni bajarishi lozim:

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

DEKABR

ANDIJON, 2024

Ta'lim sifatini ta'minlash va nazorat qilish. Ta'lim sifati - bu nafaqat o'quv dasturlarining bajarilishi, balki talabalarining bilim va ko'nikmalarini shakllantirish darajasi hamdir. Rahbar muntazam ravishda o'quv jarayonini monitoring qilib borishi, professor-o'qituvchilarning faoliyatini baholashi va zarur hollarda tuzatishlar kiritishi kerak [3].

O'quv-metodik ta'minotni rivojlantirish. Zamonaviy ta'lim standarti talablariga javob beradigan o'quv-metodik materiallarni yaratish va yangilash muhim ahamiyatga ega. Bu jarayonda rahbar innovatsion pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'quv adabiyotlarining sifatini nazorat qilishi lozim.

Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarining raqamli transformatsiyasi dolzarb masala hisoblanadi. Rahbar zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va raqamli muhitni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi kerak. Bu yo'nalishda quyidagi vazifalar muhim ahamiyatga ega:

Masofaviy ta'lim platformalari va elektron ta'lim resurslarini rivojlantirish. COVID-19 pandemiyasi davrida masofaviy ta'limning ahamiyati yanada ortdi. Rahbar zamonaviy onlayn ta'lim platformalarini joriy etish va ularning samarali ishlashini ta'minlashi lozim.

Ta'lim jarayonlarini raqamlashtirish. O'quv jarayonini boshqarish tizimlarini (LMS) joriy etish, elektron hujjat aylanishini yo'lga qo'yish, ma'lumotlar bazasini shakllantirish kabi vazifalar rahbarning e'tiborida bo'lishi kerak.

Ta'lim muassasasi rahbari professor-o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga alohida e'tibor qaratishi lozim. Professor-o'qituvchilarning muntazam ravishda malakasini oshirish, xalqaro konferensiya va seminarlarda ishtirok etishini ta'minlash zarur. O'qituvchilarning ilmiy salohiyatini oshirish, xalqaro ilmiy loyihalarda ishtirok etishini rag'batlantirish muhim ahamiyatga ega.

Globalashuv sharoitida oliy ta'lim muassasalarining xalqaro aloqalarini rivojlantirish muhim strategik vazifa hisoblanadi. Qo'shma ta'lim dasturlari, talabalar va o'qituvchilar almashinuvi dasturlarini rivojlantirish zarur. Xorijiy universitetlar va ilmiy markazlar bilan hamkorlik aloqalarini o'rnatish, qo'shma tadqiqot loyihalarini amalga oshirish muhim.

Oliy ta'lim muassasasi rahbari moliyaviy resurslarni samarali boshqarish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Byudjetdan tashqari mablag'larni jalb qilish, xo'jalik faoliyatini diversifikatsiya qilish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlash zarur. O'quv binolari, laboratoriyalar va boshqa infratuzilma ob'ektlarini zamonaviy talablar darajasida jihozlash muhim vazifa hisoblanadi.

Ta'lim sifatini ta'minlash tizimini rivojlantirish rahbarning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. O'quv jarayoni sifatini monitoring qilish mexanizmlarini joriy etish, muntazam ravishda o'z-o'zini baholash tadbirlarini o'tkazish zarur. Xalqaro akkreditatsiya talablariga muvofiq ta'lim sifatini oshirish choralarini ko'rish muhim.

Rahbar talabalarining ta'lim olishi uchun zarur sharoitlarni yaratish va ularning ijtimoiy himoyasini ta'minlashga e'tibor qaratishi lozim. O'quv binolari, kutubxonalar, sport inshootlari va boshqa infratuzilma ob'ektlarining sifatini oshirish zarur. Talabalar uchun qulay yashash sharoitlarini yaratish, ovqatlanish va tibbiy xizmat ko'rsatish sifatini oshirish muhim.

Zamonaviy oliy ta'lim muassasasi rahbari innovatsion faoliyat va tadbirkorlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishi lozim. Texnoparklar, start-up markazlari, biznes-inkubatorlarni tashkil etish orqali innovatsion g'oyalarni qo'llab-quvvatlash zarur. Talabalarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirish, ularning biznes loyihalarini qo'llab-quvvatlash muhim.

Rahbar kadrlar bilan ishlash tizimini takomillashtirish va ularning motivatsiyasini oshirishga e'tibor qaratishi kerak. Ochiq va shaffof tanlov asosida eng malakali kadrlarni jalb qilish zarur. Moddiy va ma'naviy rag'batlantirish mexanizmlarini joriy etish, xodimlarning ish sharoitlarini yaxshilash muhim.

Oliy ta'lim muassasasi rahbari strategik rejalashtirish va rivojlanish masalalariga alohida e'tibor qaratishi lozim. Tashkilotning uzoq muddatli maqsad va vazifalarini belgilash, ularni amalga

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

DEKABR

ANDIJON, 2024

o'shinish yo'llarini aniqlash zarur. Strategik maqsadlarga erishish darajasini muntazam ravishda monitoring qilib borish va zarur hollarda tuzatishlar kiritish muhim.

Bu vazifalarning barchasi rahbardan yuqori darajadagi professional mahorat, tashkilotchilik qobiliyati va liderlik sifatlarini talab etadi. Zamonaviy oliy ta'lim muassasasi rahbari nafaqat an'anaviy boshqaruv vazifalarini bajarishi, balki innovatsion yondashuvlarni joriy etishi, xalqaro standartlar darajasida faoliyat yuritishi va jamoa a'zolarini rivojlanishga undashi lozim.

Xulosa. Oliy ta'lim muassasasi rahbarining liderlik sifatlari zamonaviy ta'lim tizimining muhim elementi hisoblanadi. Rahbarning professional mahorati va shaxsiy sifatlari bevosita ta'lim sifatiga ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun rahbarlarning liderlik qobiliyatlarini rivojlantirish, ularning kasbiy kompetensiyalarini o'shinish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Rahbarlarning liderlik salohiyatini o'shinish uchun quyidagi tavsiyalar beriladi:

- Muntazam malaka o'shinish va kasbiy rivojlanish dasturlarini tashkil etish;
- Xalqaro tajribani o'rganish va amaliyotga tatbiq etish;
- Zamonaviy boshqaruv texnologiyalarini joriy etish.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Абдуллаева, Ш. (2023). Олий таълим муассасаларини бошқаришнинг замонавий тенденциялари. Тошкент: Фан.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni. (2019).
3. Smith, J. (2023). Leadership in Higher Education: Contemporary Challenges and Solutions. Higher Education Management, 45(2), 112-125.
4. Петров, А.В. (2023). Инновационное лидерство в образовании. Москва: Просвещение.
5. Johnson, M. (2022). Communication Skills for Educational Leaders. Educational Leadership Review, 33(4), 78-92.
6. Семенов, В.И. (2023). Управление качеством образования в высших учебных заведениях. Высшее образование сегодня, 8, 45-52.
7. Yang, L. (2023). Financial Management in Educational Institutions. Journal of Educational Administration, 52(3), 301-315.
8. Karimov, B. (2023). Xalqaro hamkorlik va ta'lim sifati. Ta'lim va Innovatsiyalar, 5(2), 23-35.